

Ondernemersmanifest Noord-Holland

Provinciale Statenverkiezingen 17 maart 2027

Laat Noord-Holland ontwikkelen en versterken

Noord-Holland heeft alles om koploper en de economische motor van Nederland te zijn. Maar dit gaat niet vanzelf. Wij vragen aan de politiek om meer urgentie en erkenning voor het belang van een sterke en innovatieve economie. Daarom bieden wij namens het bedrijfsleven, VNO-NCW West en diverse brancheverenigingen, deze handreiking aan. Want wij geloven in samenwerking en bouwen graag mee aan een investeringsagenda voor duurzame groei en brede welvaart. Zodat Noord-Holland ook in de toekomst een sterke economische motor van Nederland is.

Een aantrekkelijk ondernemers- en vestigingsklimaat

Ondernemers vragen de provincie om zich in te blijven zetten voor een goed en aantrekkelijk ondernemers- en vestigingsklimaat. Ondernemers, van mkb en familiebedrijven tot handels-, productie-, industrie-, en gastvrijheidsbedrijven, leveren iedere dag een belangrijke bijdrage aan onze brede welvaart. Samen vormen zij de motor van de Noord-Hollandse economie. Een goed ondernemersklimaat draagt bij aan de welvaart in de regio voor de gehele samenleving. Van de Metropoolregio Amsterdam tot Noord-Holland Noord werken ondernemers dagelijks aan innovatie, industrie, energie, logistiek, voedselvoorziening, digitalisering en brede welvaart. Tegelijkertijd staat het investerings- en vestigingsklimaat onder druk. Dit met als risico dat bedrijven naar het buitenland vertrekken. Het is noodzakelijk dat we samen aan de slag gaan voor het behoud van onze economie en het verdienvermogen van de toekomst.

Veel van de investeringen in kennis, innovatie en groei worden gedaan door bedrijven. Maar daarvoor moeten wel de essentiële randvoorwaarden op orde zijn, zoals de vergunningverlening voor uitbreiding en verduurzaming, de aanpak van het stikstofslot en het versneld oplossen van netcongestie.

Ruimtegebrek, netcongestie, stikstofproblematiek, arbeidsmarkt-krapte en bereikbaarheidsknelpunten beperken de ontwikkeling van ondernemers en regio's. In de ruimtelijke keuzes van de provincie is het zeer van belang dat economische ontwikkeling nadrukkelijker wordt verbonden aan bereikbaarheid, energie en wonen.

Bereikbaarheid is een belangrijke pijler onder een goed vestigingsklimaat. Dit betekent bereikbaarheid over de weg, spoor, waterwegen en lucht. Het is de combinatie van al deze modaliteiten die een bereikbare regio oplevert.

Samen pakken we de krapte op de arbeidsmarkt aan en verhogen we de arbeidsproductiviteit en arbeidsparticipatie. We leiden het talent van de toekomst op en slaan een brug tussen onderwijs en bedrijfsleven, stimuleren startups en scale-ups en investeren in onze kenniseconomie van de toekomst.

We geven ruim baan aan de verduurzaming en energietransitie en stimuleren ondernemers die zelf energie opwekken, onderling delen en opslaan en zo minder aanspraak maken op het elektriciteitsnet en ruimte creëren voor andere gebruikers.

Wij geloven in een toekomstbestendig Noord-Holland dat gericht kan ontwikkelen en ruimte biedt aan economische kracht, strategische autonomie, innovatie en brede welvaart met volop kansen voor ondernemerschap, infrastructuur, energie en talent.

Maar dan moet de politiek wel keuzes durven maken en knopen doorhakken, zodat ondernemers weten waar ze aan toe zijn. Heldere keuzes, een betrouwbare en voorspelbare overheid en randvoorwaarden die op orde zijn leiden tot investeringen door ondernemers. Keuzes voor een sterk, innovatief en toekomstbestendig Noord-Holland.

Om Noord-Holland toekomstbestendig te houden moet worden geïnvesteerd in:

1. Ruimte voor economie en ondernemerschap
2. Energie, netcongestie en verduurzaming
3. Bereikbaarheid en infrastructuur
4. Arbeidsmarkt, innovatie en talent
5. Weerbaarheid en veiligheid
6. Uitvoerbare regels en provinciale regie

1 Ruimte voor economie is ruimte voor de toekomst

Noord-Holland staat voor een enorme ruimtelijke opgave. Wonen, energie, bereikbaarheid, natuur, defensie en economie vragen allemaal ruimte. Bedrijventerreinen, havens, campussen, logistieke knooppunten en innovatieve clusters vormen de basis van het verdienvermogen van de provincie en zijn essentieel voor brede welvaart, werkgelegenheid en strategische autonomie. Strategische economische clusters, zoals het Noordzeekanaalgebied, zijn van provinciaal en nationaal belang en verdienen blijvende ruimte voor ontwikkeling.

De provincie heeft een belangrijke rol op het gebied van de ruimtelijke ordening. En dat is ook voor ondernemers van groot belang, want de ruimte voor bedrijven is schaars en staat onder druk door woningbouw en functiemenging.

Keuze voor strategische economische clusters, vragen vervolgens actieve investering in ontwikkelkracht en economische structuurversterking. Dat vraagt om een samenhangende ruimtelijk-economische visie met ruimte voor bedrijven, innovatie én duurzame groei. Wij vragen om meer urgentie bij de politiek en duidelijke keuzes.

Ruimtegebrek raakt ondernemers

Voor ondernemers is die urgentie elke dag merkbaar. De ruimte voor economie staat onder druk, terwijl bedrijventerreinen richting 2030 en 2035 vrijwel vol zijn. Tegelijkertijd duurt de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein vaak tien tot vijftien jaar. Wie vandaag geen keuzes maakt, organiseert de tekorten van morgen. Voor ondernemers is duidelijkheid en voorspelbaarheid een van de belangrijkste factoren om te weten of je wel of niet uit kunt breiden, kunt investeren in de toekomst van je bedrijf en je mensen en in de noodzakelijke maatschappelijke en economische transitie.

Behoud bestaande ruimte

Door de grote opgaven op het gebied van woningbouw, energie, bereikbaarheid, natuur en defensie in Noord-Holland is het belang-

rijk dat economische functies volwaardig worden meegewogen in ruimtelijke keuzes. Niet voor niets heeft de Tweede Kamer het kabinet via een motie gevraagd om in de Nota Ruimte vast te leggen dat er op nationale schaal geen netto-afname van ruimte voor bedrijven plaatsvindt en dat economische ruimte lokaal of regionaal wordt gecompenseerd wanneer bedrijventerreinen worden getransformeerd. Dat zijn belangrijke stappen. Niet omdat ondernemers meer ruimte als doel op zich vragen, maar omdat deze ruimte nodig is voor werkgelegenheid, innovatie, verduurzaming en onze toekomstige economische kracht. Ook de Commissie-Wennink onderstreept het belang van voldoende ruimte voor economie. Dit vraagt van de provincie om beleid dat deze lijn ondersteunt, vertaalt naar de praktijk en de regie neemt.

Regie op de uitvoering

Dit raakt direct aan de belangrijke rol van de gemeenten in de praktische uitvoering van beleid. Uiteindelijk moet de ruimte voor bedrijven door hen lokaal worden gerealiseerd. VNO-NCW vraagt op alle niveaus aandacht voor de uitvoering van beleid en het daadwerkelijk realiseren van ruimte. Zodat we sturen op het juiste bedrijf op de juiste plek, en dat we de aanwezige milieugebruiksruimte zo veel mogelijk gebruiken voor bedrijven die deze ook echt nodig hebben.

Wat VNO-NCW West betreft moet er niet alleen worden gestuurd op het functioneel optimaal benutten van terreinen, maar ook ingezet worden op uitbreiding om de toekomstige vraag het hoofd te kunnen bieden. Ondersteun gemeenten met kennis, kunde, instrumenten en de juiste (juridisch bindende) planologische sturingsmogelijkheden om ruimte voor economie daadwerkelijk te behouden en te ontwikkelen.

Ruimte voor economie gaat bovendien over meer dan hectares alleen. Het gaat om goed bereikbare locaties met voldoende milieuruimte, energie, water en goede verbindingen. Om betaalbare ruimte voor mkb-ondernemers. Om ruimte voor de maakindustrie, circulaire

bedrijven, campussen, havens, winkels, horeca en recreatie. En om vitale binnensteden en dorpskernen met ruimte voor recreatie. Juist daar ontstaan de banen, producten en oplossingen van morgen.

De provincie kan samen met gemeenten en ondernemers bijdragen aan toekomstbestendige centrumgebieden, een evenwichtige detailhandelsstructuur en aantrekkelijke binnensteden en dorpskernen, waar ruimte is voor winkels, horeca, recreatie en andere voorzieningen.

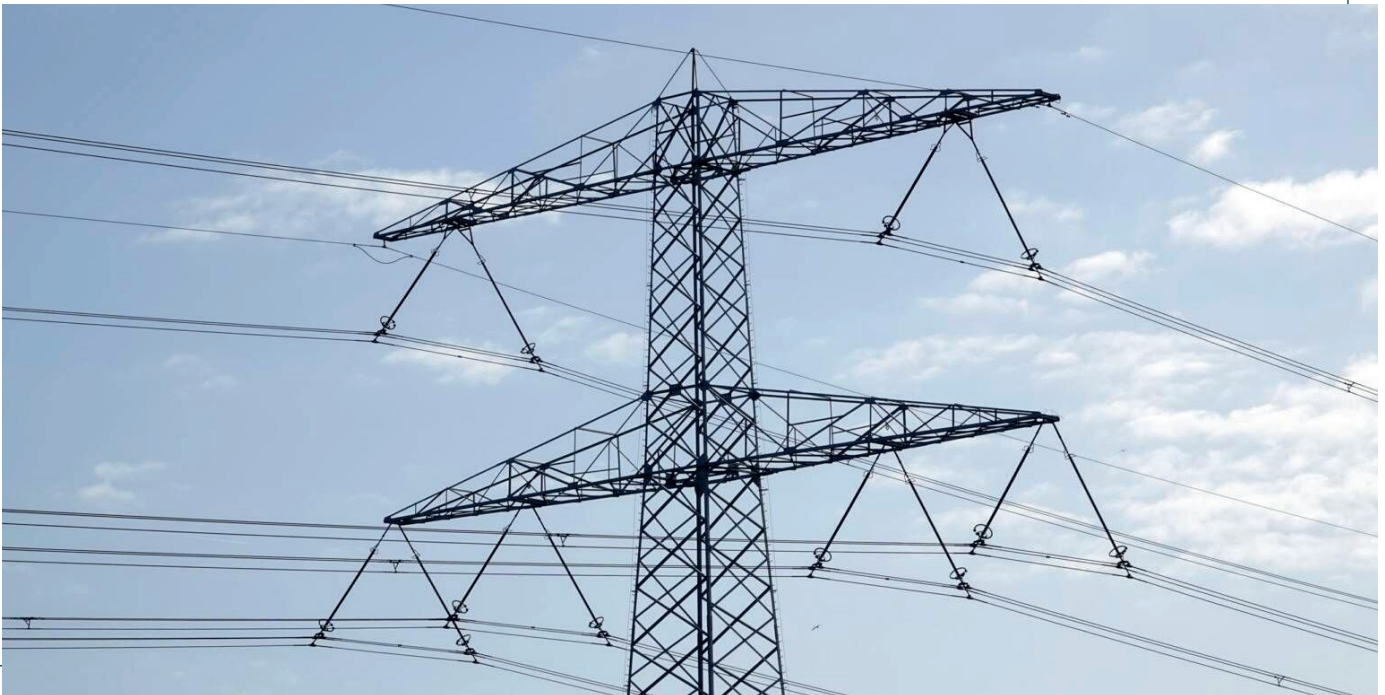
Heldere keuzes voor economie

Een sterker Noord-Holland vraagt om heldere ruimtelijke keuzes. Keuzes die ondernemers de ruimte geven om te investeren, te vernieuwen en te verduurzamen. En die ondernemers helpen de grote transitie van deze tijd mogelijk te maken. Want Noord-Holland is niet af. Het is werk in uitvoering.

Ons advies

- Sluit aan bij de nationale Nota Ruimte en zorg voor behoud en uitbreiding van bedrijventerreinen. Zorg voor voldoende milieuruimte, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van de circulaire economie en behoud watergebonden locaties.
- Zorg voor voldoende schuifruimte en ruimte voor transitie, zodat bedrijven kunnen verplaatsen en verduurzamen.
- Maak structureel meer ruimte vrij voor bedrijven, op de korte en lange termijn. Reserveer ruimte voor bedrijventerreinen, industrieclusters, campussen, logistiek, AI en digitale infrastructuur.
- Geef meer urgentie aan ruimte voor economie binnen de Omgevingsvisie en laat dit zien bij de uitvoering van het beleid. Geef ruimte in vestigingsvoorwaarden, duidelijkheid, voorspelbaarheid en daarmee in ontwikkelkracht.
- Voer duidelijke provinciale regie op de ruimtelijke ordening en ruimte voor economie richting gemeenten en zorg voor voldoende middelen, instrumenten en doorzettingsmacht.
- Stimuleer samenwerking op bedrijventerreinen tussen ondernemers, overheden en kennisinstellingen, bijvoorbeeld op het gebied van energie, verduurzaming, circulariteit en veiligheid, en maak bedrijventerreinen onderdeel van een integrale gebiedsontwikkeling in samenwerking en balans met de rest van de omgeving.
- Betrek ondernemers structureel bij ruimtelijke keuzes (locatiekeuzes, herstructurering en gebiedsontwikkeling).
- Werk aan balans tussen wonen, werken, natuur en recreatie.

2 Toegang tot betaalbare energie en voor ondernemers

Voor het bedrijfsleven zijn betrouwbaarheid en betaalbaarheid twee belangrijke voorwaarden om te kunnen ondernemen en investeren. Schommelende energieprijzen en leveringsonzekerheid zorgen direct voor problemen bij ondernemers en prijsstijgingen door de hele keten. Door de opwek van eigen hernieuwbare energie verkleinen we niet alleen onze afhankelijkheid, maar zorgen we ook voor stabilere energieprijzen.

Grip op de eigen energie

Daar waar ondernemers weer grip krijgen op de eigen energievoorziening, toegang tot lokale en hernieuwbare energie, de mogelijkheid om energie te besparen, slim te sturen op energieverbruik en de mogelijkheid bestaat om onderling energie te delen, komen slimme oplossingen sneller van de grond en zijn bedrijven bereid om mee te investeren en wordt het elektriciteitsnet ontlast; een win-win situatie. Daarmee versterken ondernemers niet alleen hun concurrentiepositie, maar ook de economische weerbaarheid van Noord-Holland.

Ondernemers willen verduurzamen maar lopen steeds vaker vast

Helaas worden ondernemers met veel belemmeringen geconfronteerd wanneer zij willen investeren in verduurzaming. Ondernemers vragen om ruimte om zelf energie op te kunnen wekken, op te slaan en om onderling te kunnen delen. Daarbij lopen zij aan tegen netcongestie door het gebrek aan capaciteit op het elektriciteitsnetwerk op bepaalde momenten van de dag (de spits en file op het net).

Waarvoor er lange wachttijden zijn voor een nieuwe aansluiting of een uitbreiding van de bestaande aansluiting. Dit zet een rem op investeringen en maakt het onmogelijk voor bedrijven om uit te breiden en te groeien én om te verduurzamen door van het gas af te gaan en te elektrificeren. De uitbreiding van het elektriciteitsnet laat te lang op zich wachten. Ondernemers gaan dus op zoek naar andere mogelijkheden, en die zijn er. Maar dan moeten ondernemers wel de ruimte krijgen om zelf energie op te wekken, hebben zij behoefte aan welwillende overheden die zorgen voor de juiste vergunningen en netbeheerders die meewerken aan deze plannen en zorgen voor de

juiste contracten en voorwaarden. Op deze manier zorgen we voor meer ruimte op het net en nieuwe aansluitingen, leveringszekerheid en betaalbaarheid van energie voor ondernemers, vergroten we de energieonafhankelijkheid en versnellen we de verduurzaming van Nederland.

Meer politieke urgentie nodig voor de belangen van ondernemers en aanpak van netcongestie

Bedrijven, bedrijventerreinen en woningbouwplannen lopen steeds vaker vast door het gebrek aan netcapaciteit. Toch is de ernst van de situatie nog altijd onvoldoende doorgedrongen in Den Haag, zowel in de Tweede Kamer als in Provinciale Staten. VNO-NCW West vraagt de politiek om meer urgentie en om netcongestie per direct als een crisis te behandelen.

Terwijl tegelijkertijd ook de opwek van duurzame energie ruimte op en toegang tot het elektriciteitsnet vraagt. Ondernemers kunnen niet of nauwelijks uitbreiden en staan achteraan in de rij wanneer ze hun aansluiting op het elektriciteitsnet willen uitbreiden om te kunnen verduurzamen. Zeker met de aanpassing van het prioriteringskader vanaf 1 juli 2026.

Sluit geen enkele energiebron uit

We hebben alle beschikbare energiebronnen keihard nodig om te verduurzamen en een stabiel netwerk te bouwen. We kunnen het ons niet permitteren om een bepaalde bron uit te sluiten. Zet in op zon, wind en geothermie voor de korte termijn.

VNO-NCW West staat positief tegenover de inzet van kernenergie in de totale energiemix (kerncentrales en SMR's), maar op de korte termijn zal kernenergie nog geen rol kunnen spelen. Doel is een stabiel, duurzaam en decentraal energienetwerk dat bijdraagt aan de beschikbaarheid van energie voor ondernemers. Op korte termijn zullen SMR's nog geen rol spelen in de energiemix, maar daar waar mogelijk moet er ruimte zijn om te experimenteren en de ontwikkeling aan te jagen. We vragen om meer politieke urgentie en lef bij de opwek van duurzame energie en de aanpak van netcongestie.

Pak netcongestie aan en maak ruimte voor nieuwe energie-infrastructuur

Netcongestie is één van de grootste bedreigingen voor het ondernemers- en vestigingsklimaat van Noord-Holland. Bedrijven willen investeren, verduurzamen en uitbreiden, maar lopen steeds vaker vast door gebrek aan netcapaciteit. Tegelijkertijd vraagt de energietransitie om forse investeringen in infrastructuur, opslag, waterstof, slimme energiesystemen en lokale opwek. De provincie moet hierin regie nemen en samen met ondernemers, netbeheerders en gemeenten versnelling organiseren. Alleen zo blijven economische groei, verduurzaming en leveringszekerheid mogelijk.

Ons advies

- Geef meer urgentie aan de aanpak van netcongestie. Bedrijven moeten toegang houden tot het elektriciteitsnet. Ze staan nu achteraan in de rij.
- Versnel uitbreiding van energie-infrastructuur. Wijs versneld locaties aan voor transformatorstations, kabeltracés en energie-infrastructuur zodat noodzakelijke uitbreidingen niet onnodig vertraging oplopen.

- Benut alle beschikbare energiebronnen voor de opwek van duurzame energie. We hebben alle beschikbare energiebronnen keihard nodig om te verduurzamen en een stabiel netwerk te bouwen. We kunnen het ons niet permitteren om een bepaalde bron uit te sluiten. Geef bijvoorbeeld ruimte voor de ontwikkeling van kernenergie bij Petten in de energiemix. Doel is een stabiel, duurzaam en decentraal energienetwerk dat bijdraagt aan de beschikbaarheid van energie.
- Betrek het bedrijfsleven in de oplossing en geef ondernemers de ruimte om samen te verduurzamen en samen energie op te wekken, delen en op te slaan. Stimuleer en ondersteun actief de samenwerking tussen ondernemers op bedrijventerreinen, bijvoorbeeld via Energyhubs, parkmanagement en andere collectieve initiatieven die verduurzaming versnellen.

3 Een bereikbare regio

Noord-Holland vervult een belangrijke rol in internationale handels-, transport- en kennisnetwerken. Havens, Schiphol, logistiek, industrie, toerisme en woon-werkverkeer zijn daarbij sterk met elkaar verbonden. Tegelijkertijd staat de bereikbaarheid onder druk door congestie, verouderde infrastructuur en groeiende mobiliteitsvraagstukken. Het versnellen van onderhoud en vervanging is dan ook noodzakelijk, waarbij het borgen van de bereikbaarheid tijdens werkzaamheden nadrukkelijk moet worden meegenomen. Zonder tijdige investeringen ontstaan nieuwe knelpunten in de bereikbaarheid, die zowel woning-

bouw als economische ontwikkeling belemmeren. Deze uitdagingen spelen niet alleen op de weg, maar ook op het spoor en het water. Een integrale benadering is daarom noodzakelijk om stagnatie in het personen- en goederenvervoer te voorkomen. Investeringen in infrastructuur en openbaar vervoer zijn essentieel voor economische ontwikkeling, arbeidsmobiliteit en leefbaarheid. De provincie moet daarom blijven investeren in betrouwbare verbindingen en toekomstbestendige mobiliteit.

Investeren in bereikbaarheid

Daarnaast is het van belang dat er weer budgettaire ruimte komt voor nieuwe infraprojecten die kunnen bijdragen aan het verdienvermogen van Nederland. De provincie moet in overleg met het Rijk structureel meer middelen organiseren vanuit het Mobiliteitsfonds, met voorspelbare en volledig geïndexeerde budgetten. Infrastructuur is geen sluitpost, maar een productieve investering in bereikbaarheid, woningbouw, veiligheid, weerbaarheid en economische groei in Noord-Holland.

VNO-NCW West maakt zich zorgen over het gebrek aan middelen om het noodzakelijke onderhoud aan onze infrastructuur uit te voeren. Uitstel van het onderhoud leidt niet alleen tot meer files, storingen en hinder op de weg en het spoor. Het leidt ook tot noodingrepen die ten koste gaan van het budget voor normaal onderhoud en duwen andere geplande maatregelen naar achteren in de programmering, met extra veroudering tot gevolg. De betrouwbaarheid en toegankelijkheid van onze (spoor)wegen, bruggen, tunnels en sluzen komt hierdoor onder druk te staan.

Investeren in de ruggengraat van Noord-Holland

Het Rijk zou meer moeten investeren in de ruggengraat van Nederland, want zonder infra staat alles stil. Het georganiseerd bedrijfsleven in Noord-Holland trekt graag samen op met gemeenten en de provincie Noord-Holland richting het Rijk om dit voor elkaar te krijgen. De Noord-Hollandse motor van onze economie mag niet stilvallen.

Maar dit vraagt ook iets van gemeenten en provincie zelf. De grote provinciale en gemeentelijke onderhouds- en vervangingsopgave en de tekortschietende middelen binnen het gemeente- en provinciebegrotingen vragen ook om meer urgentie en prioriteit vanuit de politiek. Het mobiliteitsnetwerk is gebaat bij een robuust hoofdwegennet en goed onderhouden provinciale wegen en kunstwerken.

De Metropoolregio Amsterdam behoort tot de belangrijkste economische motoren van Nederland. Hier bevinden zich internationale bedrijven, kennisinstellingen, Schiphol en een groot deel van de zakelijke dienstverlening. De regio groeit bovendien sneller dan het landelijk gemiddelde en levert daarmee een bovengemiddelde bijdrage aan het Nederlandse verdienvermogen. De realisatie van het Zuidasdok en de verlenging van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp is van groot economisch belang voor de Metropoolregio Amsterdam en Nederland. De verbinding vergroot de bereikbaarheid van de Zuidas, Schiphol en omliggende woningbouwlocaties, versterkt de internationale concurrentiepositie van Nederland en creëert extra capaciteit op het (inter-) nationale spoornetwerk.

De maatschappelijke baten van het project zijn aanzienlijk en maken de Noord/Zuidlijn tot een van de meest kansrijke investeringen in de economische kernregio van Nederland.

Voor Noord-Holland Noord is bereikbaarheid een essentiële voorwaarde voor verdere economische ontwikkeling. De regio beschikt over unieke kwaliteiten en groeipotentie op het gebied van energie, maritieme bedrijvigheid, agrifood, Seed Valley, logistiek, defensie en innovatie, recreatie en toerisme. Bovendien biedt Noord-Holland Noord ruimte voor nieuwe woningbouw, bedrijvigheid en economische activiteiten die elders in de provincie steeds moeilijker kunnen worden gerealiseerd. Om deze potentie daadwerkelijk te benutten zijn niet alleen goede verbindingen in de met de Metropoolregio Amsterdam, de rest van Nederland en internationale economische netwerken noodzakelijk, maar ook in de regio zelf. Denk aan de Alkmaarse Ruit (multimodale ring Alkmaar: aanpak 242 (met Botsbrug) en N9 en verbeterde Oost-West verbinding.

Ons advies

- Versnel en investeer in onderhoud, renovatie en vervanging van wegen, kades, bruggen, viaducten en sluzen. Betrouwbare infrastructuur is essentieel voor de economie van Noord-Holland. Vertragingen bij projecten zoals de Zeesluis IJmuiden laten zien hoe belangrijk tijdig onderhoud en voldoende investeringen zijn voor de bereikbaarheid van bedrijven, havens en logistieke ketens.
- Maak een realistische en meerjarig investeringsprogramma voor beheer, onderhoud en vervanging van infrastructuur.
- Geef ondernemers ruim van tevoren duidelijkheid over de planning van vervanging en onderhoudsprojecten en bied alternatieve routes en reismogelijkheden. Let daarbij op spreiding van de werkzaamheden om vastlopend verkeer te voorkomen. (Denk bijvoorbeeld aan het voorkomen van gelijktijdige werkzaamheden aan de A9 en A4)
- Voer een sterke lobby naar het Rijk om te blijven investeren in het versterken van de Noord-Hollandse infrastructuur.
- Investeer in OV-knooppunten en regionale bereikbaarheid zoals de verlenging van de Noord/Zuidlijn naar Schiphol en Hoofddorp
- Zorg voor betere openbaarvervoer verbindingen qua tijden en opstapplaatsen naar werklocaties, zoals bedrijventerreinen en het Amsterdams havengebied en bedrijven bij Aalsmeer.
- Waarborg de internationale bereikbaarheid van Noord-Holland via een toekomstbestendig Schiphol en sterke verbindingen met Europese en mondiale economische centra. Zet in op een goed functionerend Nederlands luchthavensysteem en ondersteun de opening van Lelystad Airport, zodat Schiphol zijn internationale hubfunctie kan versterken.

4 Arbeidsmarkt, talent en innovatie

Het kunnen beschikken over een goed opgeleide beroepsbevolking is een essentiële voorwaarde voor onze economie. Onderwijs en onderzoek zijn de twee pijlers onder onze kenniseconomie. Talent is tegelijk ook de achilleshiel van de Noord-Hollandse economie. Schaarste op de arbeidsmarkt speelt alle werkgevers parten, zowel publiek als privaat.

Ondernemers kampen met structurele tekorten aan vakmensen, terwijl grote maatschappelijke en technologische transitie vragen om nieuwe kennis en vaardigheden. Noord-Holland heeft sterke kennisinstellingen, innovatieve bedrijven en internationale aantrekkingskracht, maar de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt moet beter.

De structurele arbeidsmarktcrisis vraagt niet alleen om meer mensen, maar ook om een hogere arbeidsproductiviteit. Door slimmer te werken met digitalisering, AI, automatisering, robotisering, innovatie en praktijkgerichte scholing kunnen bedrijven met hetzelfde aantal mensen meer realiseren. Daarmee wordt arbeidsproductiviteit een belangrijke sleutel voor het realiseren van opgaven als woningbouw, energietransitie, bereikbaarheid, defensie en economische groei.

Investeren in vakmanschap, innovatie, digitalisering, kunstmatige intelligentie (AI), sterke regionale ecosystemen en publiek-private samenwerking en talentontwikkeling is essentieel om concurrerend te blijven. De provincie kan hierin een verbindende en aanjagende rol spelen.

Ons advies

- Zorg dat onderwijs en arbeidsmarkt beter op elkaar aansluiten, zodat we talent opleiden dat een plek kan vinden op onze arbeidsmarkt. Zet in op het scholen van technisch talent. De Technologiecoalitie Noord-Holland is een goed voorbeeld van hoe bedrijfsleven, onderwijs en provincie samenbouwen aan voldoende technisch talent voor de toekomst. Onderzoek hoe deze publiek-private samenwerking ook kan worden ingezet voor andere sectoren die kampen met personeelstekorten en grote transitieopgaven.
- Investeer gericht in talent en vakmensen. Geef extra aandacht aan technisch onderwijs en versnel digitale en AI-vaardigheden, zodat ondernemers kunnen beschikken over voldoende gekwalificeerde medewerkers met de juiste scholing en skills. Dat is goed voor onze toekomstige economie, het verdienvermogen en gezamenlijke brede welvaart.
- Stimuleer regionale innovatieprogramma's die bijdragen aan hogere arbeidsproductiviteit bij mkb-bedrijven.
- Verbind innovatie, digitalisering, AI, robotisering en scholing expliciet aan de arbeidsmarktaanpak. Geef prioriteit aan Leven Lang Ontwikkelen en stimuleer een sterke leercultuur. Zo blijven werknemers zich ontwikkelen en behouden we voldoende mensen op de arbeidsmarkt.
- Blijf inzetten op het benutten van talent inclusief het onbenut arbeidspotentieel. Er staan nog te veel mensen langs de kant.

5 Vergroot de weerbaarheid van Noord-Holland

Economische en digitale weerbaarheid zijn cruciaal in een onzekere wereld. Geopolitieke ontwikkelingen, cyberdreigingen, energieafhankelijkheid en verstoringen in ketens laten zien hoe kwetsbaar onze economie kan zijn. Noord-Holland speelt met zijn havens, digitale infrastructuur, industrie en logistieke netwerken een strategische rol voor Nederland. Economische weerbaarheid en nationale veiligheid zijn steeds belangrijkere provinciale opgaven. Bedrijven spelen een cruciale rol bij het functioneren van vitale infrastructuur, energievoorziening, logistiek, voedselvoorziening en digitale netwerken. Publiek-private samenwerking is daarbij essentieel.

- Versterk cyberveiligheid van bedrijven en vitale infrastructuur
- Versterk de digitale weerbaarheid van ondernemers door te investeren in cyberveiligheid, bewustwording, digitale soevereiniteit en de ontwikkeling van Nederlandse en Europese digitale infrastructuur en AI-initiatieven.

- Stimuleer samenwerking tussen bedrijven, overheid en Defensie
- Pak ondermijning actief aan
- Zorg voor crisisbestendige energie- en dataverbindingen via ruimtelijke planning en regionale samenwerking.
- Benut de strategische positie van Den Helder, het Noordzeekanaalgebied en de Noord-Hollandse maakindustrie door ruimte te reserveren voor defensiegerelateerde innovatie, productie, opslag en testfaciliteiten. Neem het bedrijfsleven mee in het Nationaal Programma Ruimte voor Defensie (NPRD).
- Investeer in infrastructuur die geschikt is voor civiele én militaire mobiliteit zorg voor voldoende capaciteit en weerbaarheid. Houd rekening met voldoende onderhoudsniveau en voldoende capaciteit in investeringsplannen.

6 Zorg voor uitvoerbaar beleid en provinciale regie

Ondernemers hebben behoefte aan een betrouwbare overheid die keuzes maakt, richting geeft en uitvoering organiseert. Te vaak lopen investeringen vast door complexe procedures, trage vergunningverlening en gebrek aan samenhang tussen beleidsterreinen. Juist in een provincie met grote ruimtelijke, economische en maatschappelijke opgaven is bestuurlijke uitvoeringskracht essentieel. De provincie moet zorgen voor voorspelbaar beleid, ruimte voor ontwikkeling en betere samenwerking met ondernemers, gemeenten en kennisinstellingen. Alleen zo kunnen maatschappelijke opgaven en economische ontwikkeling hand in hand gaan.

- Verminder regeldruk en versnel vergunningprocedures.
- Maak subsidies en innovatieregelingen toegankelijk en uitvoerbaar en versterk daarmee de positie van MKB- en familiebedrijven als ruggengraat van de Noord-Hollandse economie.
- Zorg voor voorspelbaar en uitvoerbaar beleid
- Maak vergunningverlening weer mogelijk
- Zorg voor een uitvoerbare aanpak van stikstof- en wateropgaven (KRW), zodat natuurherstel en economische ontwikkeling hand in hand kunnen gaan.
- Versterk de uitvoeringskracht van provincie en regio's
- Organiseer structureel overleg met ondernemersorganisaties

